

Efektywność podstawowych form aktywizacji zawodowej realizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Puławach w latach 2008-2012

SPIS TREŚCI

1. Środki Funduszu Pracy przeznaczone na realizację aktywnych form w latach 2008-2012.....	3
2. Uczestnicy aktywnych form realizowanych w latach 2008-2012.....	6
3. Efektywność aktywnych form realizowanych w latach 2008-2012.....	9
4. Załączniki.....	14
Spis tabel	18
Spis wykresów.....	19

OBJAŚNIENIE UŻYTYCH SKRÓTÓW:

SZK	szkolenie
PI	prace interwencyjne
PUB	roboty publiczne
PSU	prace społecznie użyteczne
ST	staże
PZ	przygotowanie zawodowe w miejscu pracy/ przygotowanie zawodowe dorosłych
DOT	jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej
DOP	refundacja kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy

1. ŚRODKI FUNDUSZU PRACY PRZEZNACZONE NA REALIZACJĘ AKTYWNYCH FORM W LATACH 2008- 2012

Powiatowy Urząd Pracy w Puławach rokrocznie pozyskuje coraz większe środki na aktywizację zawodową osób bezrobotnych. Jedynie w 2011r., z uwagi na ograniczenie budżetu Funduszu Pracy w skali kraju, przyznane dofinansowanie zmalało – spadek ten był jednak znaczący i wyniósł ponad 66%. W 2012r. ponownie odnotowano zwiększenie finansowania z Funduszu Pracy. W tym czasie Powiatowy Urząd Pracy w Puławach pozyskał łącznie 5 643,7 tys. zł na realizację aktywnych form w ramach programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej, a więc o 1 001,0 tys. zł (tj. o ok. 21,6%) więcej w stosunku do kwoty środków pozyskanej w roku poprzednim, jednak o 8 081,4 tys. zł (tj. o ok. 58,9%) mniej w stosunku do kulminacyjnego 2010r.

Jednocześnie dążeniem urzędu jest maksymalne wydatkowanie pozyskanego dofinansowania. Na przestrzeni lat 2008-2011 poziom wykorzystania limitów dostępnych w poszczególnych latach przekraczał 99%. Jedynie w 2012r. odsetek wykonaniu planu finansowego FP był niższy i wyniósł 97,7%, co oznacza, że nie wykorzystano ok. 128,2 tys. zł. Uzasadnione jest to jednak zmianą przepisów prawnych w zakresie przyznawania i rozliczania dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz refundacji kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowisk pracy. Zgodnie ze znowelizowaną treścią rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 kwietnia 2012r. w sprawie dokonywania z Funduszu Pracy refundacji kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy dla skierowanego bezrobotnego oraz przyznawania środków na podjęcie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2012r., poz. 457) – Beneficjenci, którzy uzyskali przedmiotowe dofinansowanie lub refundację zobowiązani są do zwrotu urzędowi równowartości odliczonego lub odzyskanego podatku VAT dotyczącego zakupionych w ramach dofinansowania lub refundacji towarów i usług. Zwrócone w ten sposób Powiatowemu Urzędowi Pracy w Puławach środki nie mogą zostać ponownie wykorzystane na aktywizację zawodową osób bezrobotnych – podlegają dalszemu zwrotowi do MPiPS, a także pomniejszają poziom wydatkowania środków w danym roku.

TABELA 1. LIMITY PRZYZNANYCH ŚRODKÓW FUNDUSZU PRACY ORAZ WYDATKI POWIATOWEGO URZĘDU PRACY W PUŁAWACH W LATACH 2008-2012 (w tys. zł).

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012
- podstawowe środki FP ustalone według algorytmu	4 234,8	4 324,3	8 197,3	3 076,3	3 331,7
- środki FP na realizację projektu systemowego	2 000,0	4 324,3	4 413,9	1 566,4	1 794,0
- dodatkowe środki FP pozyskane z rezerwy ministra	1 526,5	1 020,4	1 113,9	0,0	518,0
Limity na aktywne formy	7 761,3	9 669,0	13 725,1	4 642,7	5 643,7
Wydatki na aktywne formy	7 725,3	9 655,0	13 614,1	4 635,6	5 514,5
Stopień wykorzystania limitów (%)	99,5%	99,9%	99,2%	99,8%	97,7%
Wydatki FP ogółem	11 246,3	14 959,0	19 721,8	10 873,3	11 850,0
Udział wydatków na aktywne formy w wydatkach FP ogółem (%)	68,7%	64,5%	69,0%	42,6%	46,5%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentów wewnętrznych PUP w Puławach oraz Sprawozdań MPiPS-02 o przychodach i wydatkach Funduszu Pracy za miesiące: grudzień 2008, grudzień 2009, grudzień 2010, grudzień 2011, grudzień 2012.

Analizując wydatki Powiatowego Urzędu Pracy w Puławach przeznaczone na realizację najczęściej stosowanych aktywnych form w ramach programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej (Tabela 2), w latach 2008-2010 notowano tendencję wzrostową. Najwyższy poziom wykonania budżetu osiągnięto w 2010r., kiedy wydatki FP wyniosły ponad 13 mln zł. Jednak w 2011r. wydatki na aktywne formy uległy znacznemu obniżeniu: wyniosły ok. 4,5 mln zł i były o ok. 66 % niższe w stosunku do roku poprzedniego. Następnie w 2012r. nastąpił wzrost wydatków o 22 % względem roku poprzedniego.

Pesymistyczne prognozy, po redukcji środków Funduszu Pracy w 2011r., znacząco wpłynęły na kształtowanie się struktury wydatków na poszczególne aktywne formy w kolejnych latach. W okresie 2011-2012 zrezygnowano z finansowania prac społecznie użytecznych, ograniczono wydatki na roboty publiczne i prace interwencyjne, nie finansowano kosztów dojazdów na szkolenia i staże.

W latach 2008-2011 najwięcej środków finansowych Powiatowy Urząd Pracy w Puławach przeznaczył na realizację staży i przygotowania zawodowego w miejscu pracy (a po zmianach ustawy w końcu 2008r. wyłącznie na realizację staży, których zakres podmiotowy został rozszerzony o nowe grupy docelowe, zaś przygotowanie zawodowe w miejscu pracy zostało zastąpione nowym, niepraktykowanym w tutejszym urzędzie instrumentem – przygotowaniem zawodowym dorosłych). Znaczny udział w wydatkach Powiatowego Urzędu Pracy w Puławach miały także środki na podjęcie działalności gospodarczej udzielane osobom bezrobotnym oraz refundacje kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowisk pracy wypłacane pracodawcom, których łączny udział w strukturze wzrastał rokrocznie. W 2012r. doszło do wyrównania poziomu wydatków na te trzy podstawowe instrumenty rynku pracy, co oznacza, że ok. 1/3 środków pozostających w dyspozycji powiatu przeznaczono na każdy z nich. Pozostałe formy aktywizacji zawodowej finansowo realizowane były na znacznie mniejszą skalę i w latach 2008-2012 stanowiły od min. 6,0% (w 2012r.) do max. 13,8% (w 2010r.) łącznych wydatków na aktywne formy (Tabela 2).

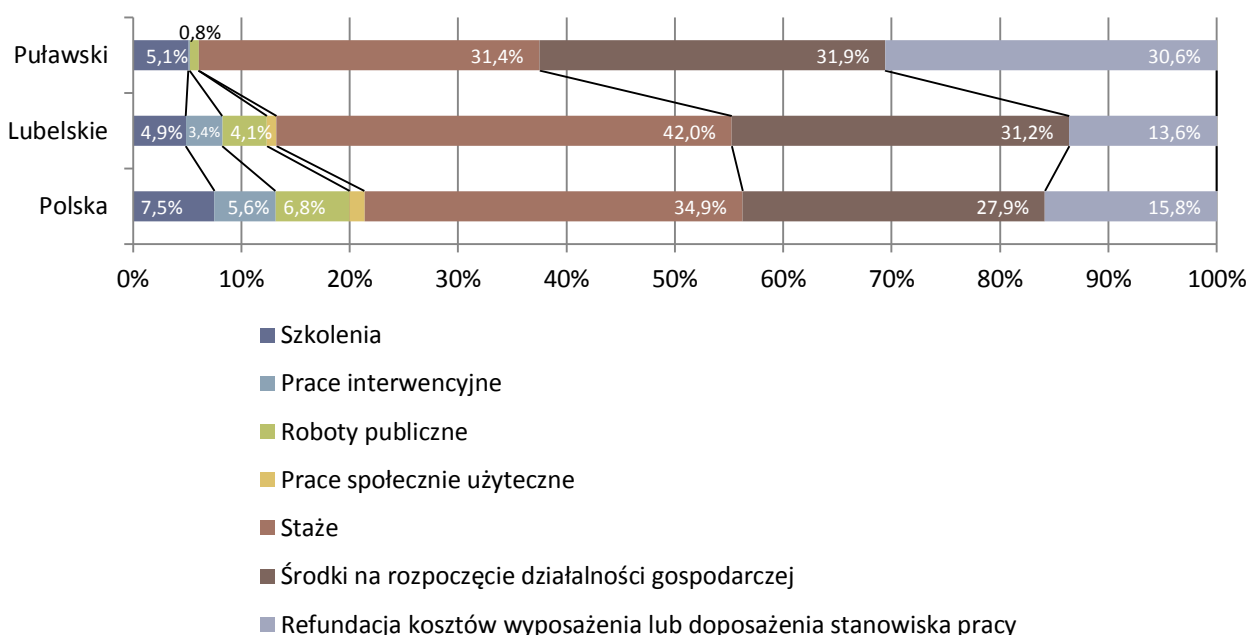
TABELA 2. WYDATKI POWIATOWEGO URZĘDU PRACY W PUŁAWACH PRZEZNACZONE NA REALIZACJĘ AKTYWNYCH FORM W LATACH 2008-2012 (W TYS. ZŁ).

Lata	Ogółem	SZK	PI	PUB	PSU	ST	PZ	DOT	DOP
tys. zł									
2008	7 564,7	541,6	121,6	256,6	51,7	2 516,5	1 514,1	1 604,8	957,8
2009	9 342,3	678,9	94,4	256,3	35,0	4 006,6	540,9	2 761,5	968,7
2010	13 224,7	1 103,5	66,6	627,6	40,6	5 530,8	-	4 002,3	1 853,3
2011	4 465,8	332,7	71,6	0,0	0,0	2 275,6	-	1 245,5	540,4
2012	5 435,9	278,2	7,1	45,1	0,0	1 709,2	-	1 733,5	1 662,8
%									
2008	-	7,2	1,6	3,4	0,7	33,3	20,0	21,2	12,7
2009	-	7,3	1,0	2,7	0,4	42,9	5,8	29,6	10,4
2010	-	8,3	0,5	4,7	0,3	41,8	-	30,3	14,0
2011	-	7,4	1,6	0,0	0,0	51,0	-	27,9	12,1
2012	-	5,1	0,1	0,8	0,0	31,4	-	31,9	30,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji: *Efektywność podstawowych form promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej bezrobotnych finansowanych z Funduszu Pracy w 2008 roku* (MPiPS, Warszawa, sierpień 2009), *Efektywność podstawowych form aktywizacji zawodowej realizowanych w ramach programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej w 2009 roku* (MPiPS, Warszawa, lipiec 2010), *Efektywność podstawowych form aktywizacji zawodowej realizowanych w ramach programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej w 2010 roku* (MPiPS, Warszawa, czerwiec 2011), *Efektywność podstawowych form aktywizacji zawodowej realizowanych w ramach programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej w 2011 roku* (MPiPS, Warszawa, maj 2012), *Efektywność podstawowych form aktywizacji zawodowej realizowanych w ramach programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej w 2012 roku* (MPiPS, Warszawa, maj 2013).

Porównując strukturę wydatków na aktywne formy w ujęciu przestrzennym – w 2012r. odnotowano ponad dwukrotnie większy udział wydatków na refundację pracodawcom kosztów tworzenia stanowisk pracy w Powiecie Puławskim (30,6%) względem poziomów dla Województwa Lubelskiego (13,6%) oraz kraju (15,8%). Struktura Powiatowego Urzędu Pracy w Puławach charakteryzowała się ponadto mniejszym odsetkiem wydatków ponoszonych na staże względem województwa (o 10,6 pkt. proc.) i kraju (o 3,5 pkt. proc.), a także znacznie mniejszym wymiarem realizacji robót publicznych, prac interwencyjnych i prac społecznie użytecznych. Udział szkoleń kształtował się na poziomie zbliżonym do poziomu wojewódzkiego (5,1% w powiecie względem 4,9% w województwie), jednak mniejszym niż przeciętnie dla kraju (o 2,4pkt. proc.).

WYKRES 1. STRUKTURA WYDATKÓW POWIATOWEGO URZĘDU PRACY W PUŁAWACH PRZEZNACZONYCH NA REALIZACJĘ AKTYWNYCH FORM NA TLE POLSKI I WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO W 2012 ROKU.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji MPiPS – jak w Tabeli 2.

2. UCZESTNICY AKTYWNYCH FORM REALIZOWANYCH W LATACH 2008-2012

Liczba bezrobotnych rozpoczynających udział w aktywnych programach rynku pracy w okresie 2008-2010 wzrosła o około 21,6%, zaś po ograniczeniu finansowania z Funduszu Pracy w 2011r. spadła względem 2008r. o niespełna 70%, natomiast względem 2010r. o ponad 75%. W 2012r. liczba uczestników programów aktywnych wzrosła o ok. połowę w odniesieniu do roku poprzedniego, jednak nadal pozostaje 2,5 krotnie mniejsza w stosunku do kulminacyjnego 2010r. (Tabela 3).

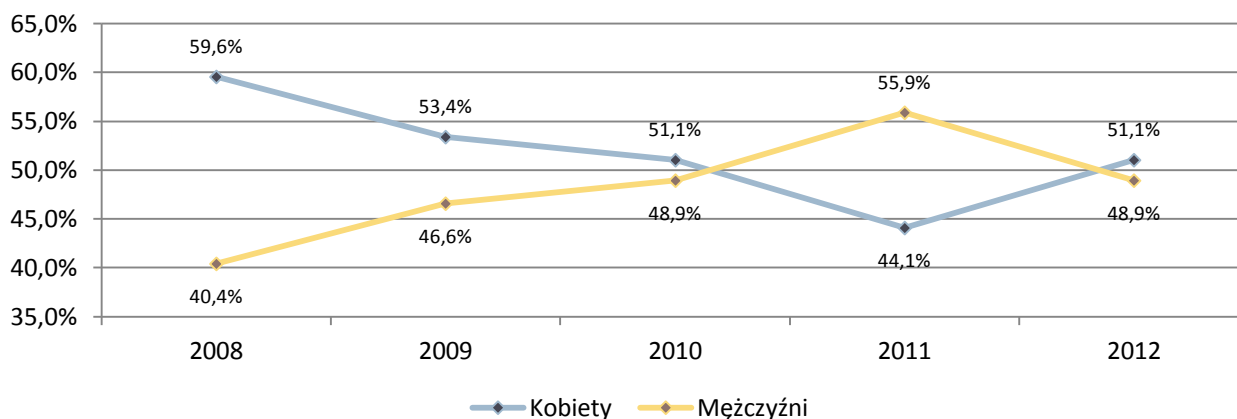
TABELA 3. UCZESTNICY AKTYWNYCH FORM REALIZOWANYCH PRZEZ POWIATOWY URZĄD PRACY W PUŁAWACH W LATACH 2008-2012.

Lata	Ogółem	SZK	PI	PUB	PSU	ST	PZ	DOT	DOP
Liczba osób, które rozpoczęły udział									
2008	1 387	359	31	42	66	420	288	115	66
2009	1 340	342	19	42	70	639	13	153	62
2010	1 686	439	16	83	67	762	-	217	102
2011	417	136	3	0	0	175	-	72	31
2012	658	133	0	12	0	335	-	90	88
Liczba osób, które zakończyły udział									
2008	1 337	346	37	42	66	392	273	115	66
2009	1 420	321	27	42	70	615	130	153	62
2010	1 636	430	11	83	67	726	-	217	102
2011	696	135	12	0	0	446	-	72	31
2012	545	133	1	12	0	221	-	90	88
Liczba osób, które podjęły pracę w trakcie lub po zakończeniu udziału									
2008	599	89	29	12	3	166	119	115	66
2009	610	59	20	4	14	249	49	153	62
2010	719	88	8	15	7	282	-	217	102
2011	399	46	12	0	0	238	-	72	31
2012	453	104	0	12	0	159	-	90	88

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji MPiPS – jak w Tabeli 2.

W okresie 2008-2011 notowano sukcesywny spadek udziału kobiet w liczbie uczestników aktywnych form ogółem – z 59,6% w 2008r. do 44,1% w 2011r., przy jednoczesnym wzroście udziału mężczyzn (Wykres 3). W 2008r. różnica między liczbą aktywizowanych kobiet względem mężczyzn wyniosła 19,2 pkt. proc., do 2010r. zmalała o 17 pkt. proc. i wyniosła zaledwie 2,2%, natomiast w 2011r. odnotowano odwrócenie tej zależności – liczba mężczyzn przewyższyła liczbę kobiet o 11,8%. W 2012r. ponownie odnotowano większy udział kobiet w liczbie osób aktywizowanych ogółem. W efekcie w 2012r. przeciętnie co drugą osobę objętą aktywnym programem rynku pracy stanowiła kobieta. Odnosząc się do danych wg stanu z końca 2012r. struktura płci uczestników programów odwzorowała strukturę płci zarejestrowanych osób bezrobotnych.

WYKRES 3. STRUKTURA PŁCI UCZESTNIKÓW AKTYWNYCH FORM REALIZOWANYCH PRZECZ POWIATOWY URZĄD PRACY W PUŁAWACH W LATACH 2008-2012.

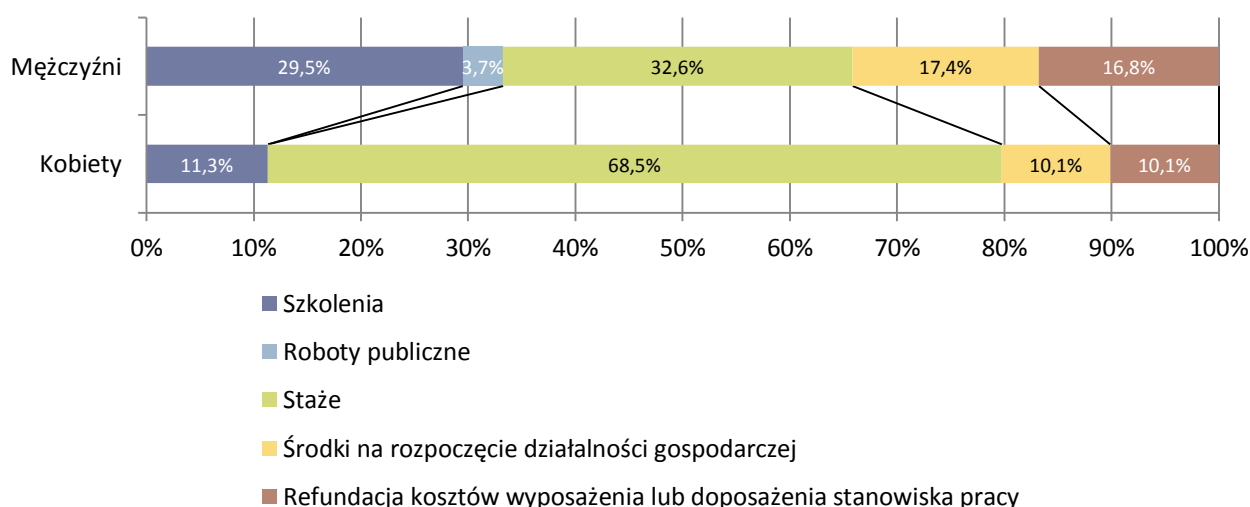

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentów wewnętrznych PUP w Puławach.

Poddając głębszej analizie strukturę płci uczestników poszczególnych form wsparcia w 2012r. należy zauważyć, iż kobiety ponad dwukrotnie częściej niż mężczyźni korzystały ze staży. Przeciętnie 68 na 100 aktywizowanych kobiet wybrała pomoc urzędu w zdobyciu doświadczenia zawodowego i umiejętności zawodowych. Pozostałe skorzystały z możliwości podniesienia kwalifikacji zawodowych w formie szkoleń i kursów, otrzymały środki na rozpoczęcie własnej firmy lub zostały zatrudnione na doposażonym/wyposażonym stanowisku pracy – w proporcjach odpowiednio 11,3%, 10,1% i 10,1%.

Inaczej przedstawiała się natomiast sytuacja mężczyzn. Pomimo najwyższego udziału staży w ich aktywizacji (32,6%), mężczyźni częściej niż kobiety kierowali swoje potrzeby w stronę instrumentów zorientowanych podażowo lub podniesienia i doskonalenia kwalifikacji zawodowych. Niespełna 30% aktywizowanych mężczyzn korzystało ze szkoleń zawodowych, co szósty uzyskał pomoc w formie dofinansowania do podejmowanej działalności gospodarczej, zaś co piąty podjął pracę w ramach jednej z subsydiowanych form zatrudnienia (roboty publiczne lub refundacja dla pracodawcy na utworzenie stanowiska pracy).

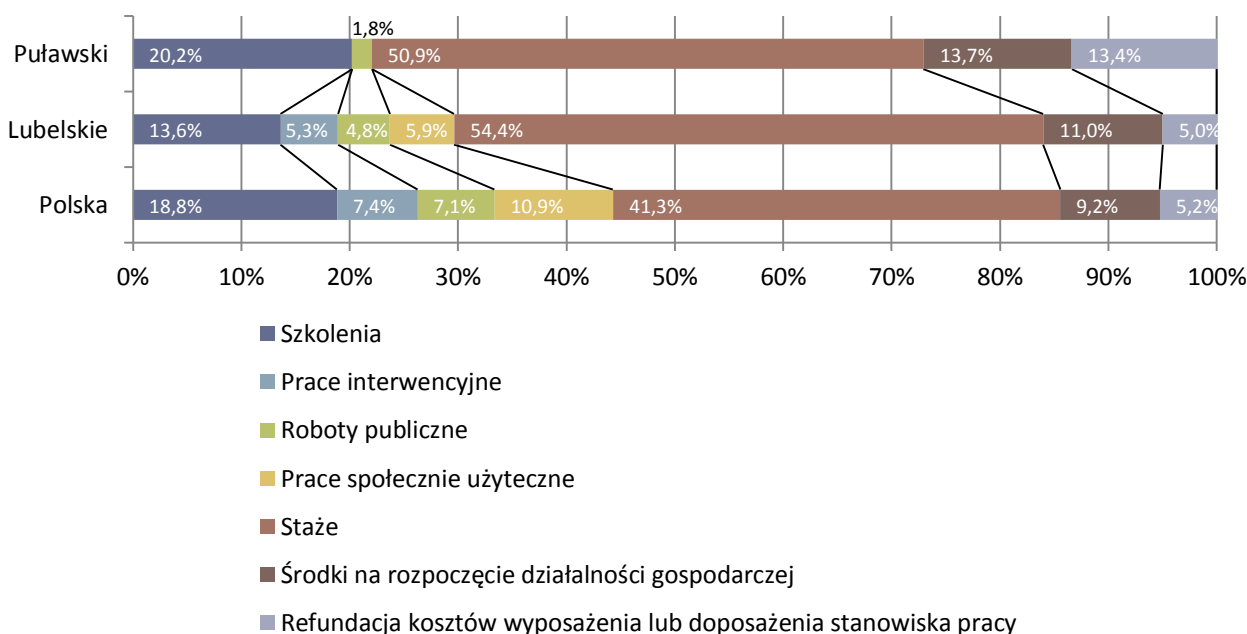
WYKRES 4. STRUKTURA PŁCI UCZESTNIKÓW AKTYWNYCH FORM REALIZOWANYCH PRZECZ POWIATOWY URZĄD PRACY W PUŁAWACH W LATACH 2008-2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentów wewnętrznych PUP w Puławach.

W strukturze osób bezrobotnych rozpoczynających uczestnictwo w 2012r. w poszczególnych aktywnych formach największy udział miały staże. Tendencja ta ujawniła się zarówno dla całego okresu badanego, jak i w ujęciu przestrzennym – dla kraju i województwa. Uczestnicy staży stanowili ok. 50,9% wszystkich aktywizowanych osób w Powiecie Puławskim, 41,3% aktywizowanych w Polsce, a 54,4% w Województwie Lubelskim. Drugie miejsce zajęły szkolenia, przy czym ich udział był wyższy w powiecie względem województwa o 6,6 pkt. proc., zaś w stosunku do przeciętnego poziomu dla kraju – o 1,4 pkt. proc. Na szerszą skalę, względem kraju i województwa, Powiat Puławski realizował także wsparcie w postaci środków na podjęcie działalności gospodarczej oraz refundacji pracodawcom kosztów tworzenia stanowisk pracy. Wśród ogółu aktywizowanych w Powiecie Puławskim w 2012r. „dotacjobiorcy” stanowili 13,7% (11,0% przeciętnie w Województwie Lubelskim, 9,2% – w Polsce), zaś zatrudnieni na doposażonym/wyposażonym stanowisku pracy stanowili 13,4%, a ich udział w ogólnej liczbie uczestników form aktywnych był ponad 2,5 krotnie wyższy w stosunku do wartości osiągniętych przeciętnie w województwie lub kraju. Realizacja aktywnych form na powyższą skalę odbyła się kosztem ograniczenia wsparcia w formie subsydiów płacowych (prace interwencyjne i roboty publiczne) oraz prac społecznie użytecznych, których łączny udział w strukturze aktywizowanych osób bezrobotnych nie przekroczył w latach 2008-2012 10%, zaś w 2012r. wyniósł zaledwie 1,8% w Powiecie Puławskim (względem 16% w Województwie Lubelskim i 25,4% w Polsce). W przypadku prac interwencyjnych ograniczenie wsparcia spowodowane było przede wszystkim niewielkim zainteresowaniem tym instrumentem ze strony pracodawców, głównie z powodu trudności w spełnieniu wymogów stawianych w przepisach o pomocy publicznej, które stosowane są przy realizacji tego instrumentu.

WYKRES 2. STRUKTURA UCZESTNIKÓW AKTYWNYCH FORM REALIZOWANYCH PRZECZ POWIATOWY URZĄD PRACY W PUŁAWACH NA TŁE POLSKI I WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO W 2012 ROKU.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji MPiPS – jak w Tabeli 2.

Zestawiając analizę wydatkowania środków Funduszu Pracy oraz liczbę i strukturę uczestników programów aktywnych należy zauważyć, iż występuje duża nierównomierność w rozdziale środków pomiędzy programami. W 2012r. mając 13,7% uczestników „dotacje” pochłonęły ponad 31% wydatków z Funduszu Pracy, podobnie refundacje doposażeń stanowisk pracy – 13,4% uczestników skonsumowało budżet stanowiący 30,6% wydatków na aktywne formy, natomiast szkolenia, partycypujące w liczbie uczestników w 20,2%, pochłonęły zaledwie 5,1% wydatków Powiatowego Urzędu Pracy w Puławach na aktywizację zawodową.

3. EFEKTYWNOŚĆ AKTYWNYCH FORM REALIZOWANYCH W LATACH 2008-2012

Najważniejszym celem aktywnej polityki rynku pracy jest doprowadzenie bezrobotnego do podjęcia trwałego zatrudnienia po możliwie najniższym koszcie.¹ Formy aktywizacji zawodowej poprzez realizację swoich celów szczegółowych (indywidualnych i specyficznych) przyczyniają się do osiągnięcia tego priorytetowego celu APRP. Cele częściowe poszczególnych form aktywnych sformułowane zostały w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy².

Do pomiaru stopnia realizacji głównego celu aktywnych programów rynku pracy wykorzystuje się różne wskaźniki efektywności. Zgodnie z metodologią przyjętą przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej oceny skuteczności programów zatrudnienia dokonuje się na podstawie trzech podstawowych mierników:

1. **Efektywność zatrudnieniowa (tj. wskaźnik ponownego zatrudnienia)** – ustalana (obliczana) jako stosunek liczby osób, które po zakończeniu udziału w określonej formie aktywizacji uzyskały w okresie do 3 miesięcy zatrudnienie, tj. wyrejestrowały się z powiatowego urzędu pracy lub jeżeli w okresie do 3 miesięcy od czasu zakończenia udziału w programach nie zarejestrowały się w powiatowym urzędzie pracy, do liczby osób, zakończyły udział w danej formie aktywizacji.
2. **Koszt uczestnictwa w programie** – ustalany (obliczany) w wyniku podzielenia faktycznych wydatków poniesionych kasowo na daną formę aktywizacji przez liczbę osób, które rozpoczęły udział w danej formie aktywizacji.
3. **Efektywność kosztowa (tj. koszt ponownego zatrudnienia)** – ustalana (obliczana) w wyniku podzielenia kwoty poniesionych wydatków (kasowo) na daną formę aktywizacji przez liczbę osób, które po zakończeniu udziału w danej formie aktywizacji uzyskały w okresie do 3 miesięcy zatrudnienie.³

Nie są to jednak mierniki adekwatne dla wszystkich stosowanych aktualnie instrumentów aktywizacji. Analiza celów poszczególnych programów wskazuje, że jedne programy, ze względu na bezpośredni związek z zatrudnianiem, zdecydowanie zmierzają do wzrostu zatrudnialności, natomiast drugie są bardziej skoncentrowane na realizacji funkcji socjalnych. Dla tych pierwszych skuteczność zatrudnieniowa będzie właściwym miernikiem efektywności, natomiast dla tych drugich, czyli robót publicznych i prac społecznie użytecznych, należałoby zaproponować inne mierniki. Ocena robót publicznych i prac społecznie użytecznych pod kątem zatrudnialności prowadzi niestety do wniosku o potrzebie ograniczania czy nawet wyeliminowania tego rodzaju instrumentów. Nie wszyscy jednak uważają, że byłoby to postępowanie słuszne. Programy te pełnią inne ważne funkcje ekonomiczne i społeczne, a miarą ich sukcesu nie musi być podjęcie pracy i skuteczność zatrudnieniowa.⁴

Kolejnym mankamentem mierników bezpośrednio wyrażających efektywność: zatrudnieniową i kosztową jest brak informacji o jakości uzyskiwanego w wyniku udziału w programie zatrudnienia, jego charakteru i trwałości, zatem wiedza na temat szeroko pojmowanej efektywności programów rynku pracy pozostaje ograniczona.

Zwiększenie efektywności podejmowanych działań przez urzędy pracy stało się również przedmiotem nowelizacji ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy w 2013r. Projektowane rozwiązania na rok 2014 i kolejne lata obejmują dwa aspekty:

¹ M. Maksim, Z. Wiśniewski (red.), *Metody i narzędzia badania efektywności aktywnej polityki rynku pracy*, CRZL, Warszawa 2012, s. 41.

² Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, Dz. U. z 2013 r., poz. 674.

³ Opracowano na podstawie *Efektywność podstawowych form aktywizacji zawodowej realizowanych w ramach programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej w 2012 roku*, MPiPS, Warszawa maj 2013, s. 4.

⁴ M. Maksim, Z. Wiśniewski (red.), *op.cit.*, s. 42.

- zmianę mechanizmu rozdysponowania środków Funduszu Pracy pomiędzy województwami wg nowego algorytmu, uwzględniającego zarówno liczbę bezrobotnych, stopę bezrobocia oraz czynnik związany z efektami podejmowanych działań na rzecz aktywizacji bezrobotnych;
- wprowadzenie motywacyjnego podziału środków na wynagrodzenia dla pracowników pełniących funkcję doradców klienta i kadry kierowniczej urzędów pracy. Przyznanie limitu wymagało będzie spełnienia przez urząd w roku poprzedzającym 2 z 3 warunków dotyczących m.in. efektywności zatrudnieniowej i kosztowej.⁵

Mierzenie efektywności programów rynku pracy wiąże się z wieloma problemami metodologicznymi. W niniejszej analizie, w celu możliwości porównywania wyników pomiędzy poszczególnymi powiatami oraz w odniesieniu do przeciętnych poziomów osiągniętych w Województwie Lubelskim i w Polsce wykorzystano wskaźniki obliczone przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej i publikowane rokrocznie w raportach z zakresu rynku pracy.⁶

Poniżej, w Tabeli 4 zaprezentowano podstawowe wskaźniki efektywności osiągnięte w wyniku realizacji działań Powiatowego Urzędu Pracy w Puławach w latach 2008-2012. W związku z nieadekwatnością analizowanych wskaźników do pomiaru skuteczności robót publicznych i prac społecznie użytecznych, w dalszej części opracowania nie uwzględniono tych instrumentów rynku pracy.

TABELA 4. EFEKTYWNOŚĆ AKTYWNYCH FORM REALIZOWANYCH PRZECZ POWIATOWY URZĄD PRACY W PUŁAWACH W LATACH 2008-2012.

Lata	Ogółem	SZK	PI	ST	PZ	DOT	DOP
Efektywność zatrudnieniowa (%)							
2008	44,8	25,7	78,4	42,4	43,6	100,0	100,0
2009	43,0	18,4	74,1	40,5	37,7	100,0	100,0
2010	43,9	20,5	72,7	38,8	-	100,0	100,0
2011	57,3	34,1	100,0	53,4	-	100,0	100,0
2012	83,1	78,2	0,0	71,9	-	100,0	100,0
Koszt uczestnictwa (zł)							
2008	5 454,00	1 508,64	3 922,58	5 991,67	5 257,29	13 955,00	14 512,00
2009	6 971,87	1 985,09	4 968,42	6 270,11	41 607,69	18 049,02	15 624,19
2010	7 843,83	2 513,67	4 162,50	7 258,27	-	18 443,78	18 169,61
2011	10 709,35	2 446,32	23 866,67	13 003,43	-	17 298,61	17 432,26
2012	8 261,25	2 091,73	-	5 102,09	-	19 261,11	18 895,45
Koszt ponownego zatrudnienia (zł)							
2008	12 628,88	6 085,39	4 193,10	15 159,64	12 723,53	13 955,00	14 512,00
2009	15 315,25	11 506,78	4 720,00	16 090,76	11 038,78	18 049,02	15 624,19
2010	18 393,18	12 539,77	8 325,00	19 612,77	-	18 443,78	18 169,61
2011	11 192,48	7 232,61	5 966,67	9 561,34	-	17 298,61	17 432,26
2012	11 999,78	2 675,00	-	10 749,69	-	19 261,11	18 895,45

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji MPiPS – jak w Tabeli 2.

Ogólna efektywność zatrudnieniowa aktywnych programów rynku pracy od 2009r. wzrastała od poziomu 43% osiągniętego w 2009r., do poziomu prawie dwukrotnie wyższego w 2012r. (83,1%). Przeciętnie 8 na 10 osób objętych w 2012r. aktywnymi formami znalazło, po zakończeniu udziału w programie, zatrudnienie lub inną pracę zarobkową. Najwyższą – 100% efektywnością cechowały się dotacje na podejmowanie działalności gospodarczej i tworzenie stanowisk pracy. Dużą efektywnością zatrudnieniową charakteryzowały się prace interwencyjne – ponad 70% w latach

⁵ Szerzej w *Uzasadnieniu do nowelizacji ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z 2013r.*, dostęp na stronie internetowej Sejmu RP w druku 1949 z dnia 18 listopada 2013 r., s. 81-86.

⁶ <http://www.mpips.gov.pl/analizy-i-raporty/raporty-sprawozdania/rynek-pracy/efektywnosc-podstawowych-form-promocji-zatrudnienia-i-aktywizacji-zawodowej-w-latach-2007-2009/>

2008-2010, zaś 100% w roku 2011. Jednak skuteczność tego instrumentu wymuszona jest przez przepisy dotyczące pomocy publicznej, co wiąże się z obowiązkiem przedsiębiorców organizujących prace interwencyjne do zatrudnienia po okresie refundacji pracowników subsydiowanych na pewien czas. Staże prezentowały zatrudnialność na poziomie 40-50% w latach 2008-2011, dopiero w 2012r. odnotowano wskaźnik efektywności na poziomie powyżej 70%. W latach 2008-2011 szkolenia sytuowały się na ostatnim miejscu z efektywnością zatrudnieniową oscylującą wokół 20% w okresie 2008-2010 i ponad 34% w 2011r. W kolejnym roku skuteczność szkoleń przewyższyła staże i wyniosła 78,2%.

W okresie do 2011r. przeciętny koszt uczestnictwa w programie wzrastał – od poziomu ok. 5,5 tys. zł na 1 uczestnika w 2008r., do prawie dwukrotnie wyższego w 2011r. wynoszącego ponad 10,7 tys. zł na osobę. W 2012r. koszt uczestnictwa w programie zmalał i wyniósł ok. 8,3 tys. zł na 1 aktywizowanego. Najwyższy poziom tego wskaźnika notowano w przypadku środków dla osób bezrobotnych rozpoczynających działalność gospodarczą oraz dla pracodawców na tworzenie stanowisk pracy, najniższy w przypadku szkoleń.

Na rosnący poziom przedmiotowego wskaźnika wpłynął m.in. wzrost wysokości świadczeń i dofinansowań wypłacanych osobom bezrobotnym. Kwota zasiłku, od której uzależnione są wysokości stypendiów, co roku podlega waloryzacji. Ponadto w ramach nowelizacji ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy w 2008r. wprowadzone zostały wyższe stawki stypendiów stażowych i szkoleniowych, a także podwyższona została maksymalna kwota udzielanych dotacji na podjęcie działalności gospodarczej i refundacji za utworzenie stanowiska pracy – do 6-krotności przeciętnego wynagrodzenia za pracę. Na przeciętny koszt uczestnictwa istotnie wpływał także czas trwania programu (dotyczy to szkoleń, staży czy prac interwencyjnych).

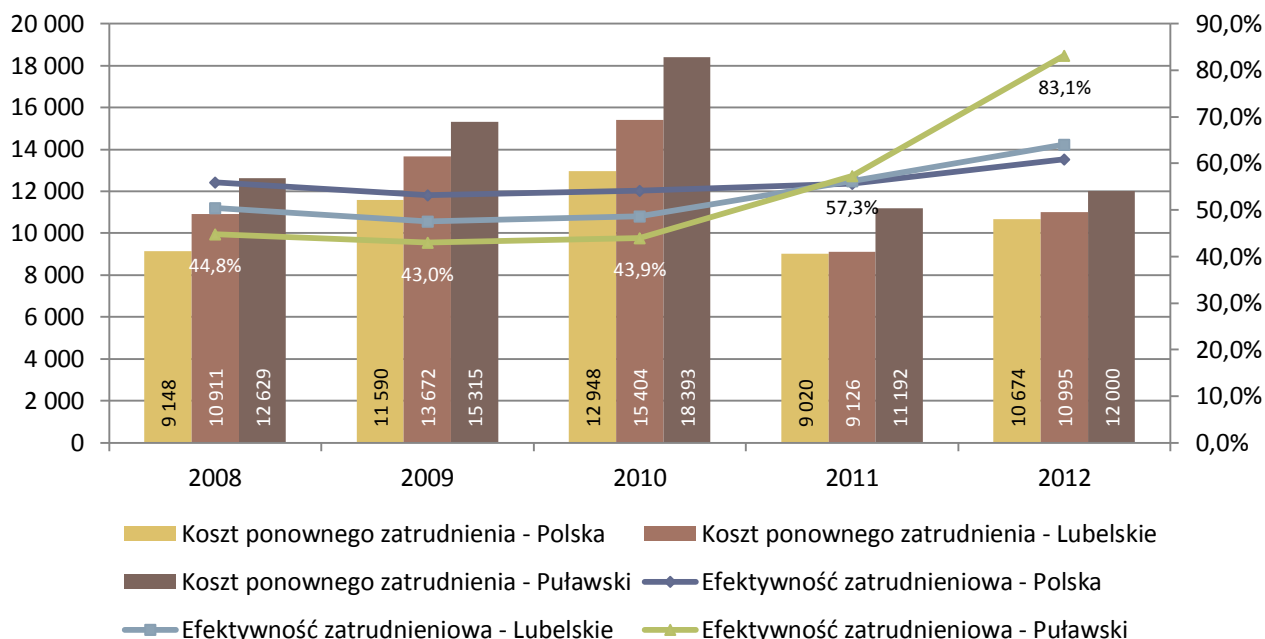
Słabą stroną wskaźnika kosztu uczestnictwa w programie jest odniesienie wydatków poniesionych kasowo w danym roku do liczby osób rozpoczynających udział w danej formie aktywizacji, nie zaś do faktycznej liczby uczestników programu. Ma to szczególnie istotne znaczenie w przypadku instrumentów długookresowych, z reguły realizowanych na przełomie dwóch lat kalendarzowych i powoduje zawyżenie wyliczonych wartości. Mankament ten widoczny jest szczególnie w przypadku prac interwencyjnych i staży w 2011r. oraz przygotowania zawodowego w miejscu pracy w 2010r., kiedy to osiągnięte wartości wskaźników wielokrotnie przekraczają średni poziom kosztu uczestnictwa wyznaczony na podstawie przednich lat. Analizując przykład prac interwencyjnych należałoby interpretować, iż w 2011r. Powiatowy Urząd Pracy w Puławach partycypował w kosztach zatrudnienia jednej osoby w wysokości 23,9 tys. zł, przy czym tak obliczona wartość znacznie przewyższył dopuszczalny poziom wyznaczony przepisami ustawy i pomocy publicznej. W rzeczywistości w 2011r. wydatki na prace interwencyjne poniesiono w odniesieniu do 13 osób, zatem faktyczny koszt uczestnictwa wyniósł ok. 5,5 tys. zł.

Trzecią analizowaną miarą efektywności jest efektywność kosztowa, która informuje o koszcie jaki poniesiono w danym roku kalendarzowym w celu doprowadzenie jednej osoby bezrobotnej do zatrudnienia. Wskaźnik ten wyraża efektywność programów rozumianą w sensie ekonomicznym, to znaczy mierzy efekty w relacji do nakładów poniesionych na ich uzyskanie. W związku z konstrukcją tego wskaźnika jego wzrost należy interpretować jako obniżenie efektywności kosztowej ponownego zatrudnienia, natomiast spadek jako zwiększenie efektywności. Wzrost skuteczności zatrudnieniowej programu (wyższy odsetek zatrudnionych po programie) przy takich samych kosztach na jego realizację oznacza poprawę efektywności ekonomicznej⁷ i minimalizację wartości wskaźnika.

Najefektywniejszą zatem – w sensie ekonomicznym – formą aktywizacji zawodowej bezrobotnych notowaną w Powiecie Puławskim w latach 2008-2011 były prace interwencyjne, zaś w 2012r. – szkolenia, przy czym pozycja prac interwencyjnych wynikała z wymuszania zatrudnienia po zakończeniu refundacji w związku z udzielaniem pomocy publicznej przedsiębiorcom, zaś pozycja szkoleń w 2012r. spowodowana była połączeniem programu szkoleniowego z zakresem przedsiębiorczości z przyznaniem środków na podjęcie działalności gospodarczej wobec około połowy uczestników szkoleń.

⁷ M. Maksim, Z. Wiśniewski (red.), *op.cit.*, s. 43.

WYKRES 5. EFEKTYWNOŚĆ AKTYWNYCH FORM REALIZOWANYCH PRZECI POWIATOWY URZĄD PRACY W PUŁAWACH NA TLE POLSKI I WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO W LATACH 2008-2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji MPiPS – jak w Tabeli 2.

W pierwszej połowie badanego okresu zmiany ogólnej efektywności zatrudnieniowej były niewielkie, jednocześnie wskaźnik ten wyznaczony dla Powiatu Puławskiego utrzymywał się na poziomie niższym w stosunku do poziomu osiągniętego w województwie lub w kraju (Wykres 5). Różnice te przeciętnie były stałe i wynosiły odpowiednio ok. 10 pkt. proc. względem Polski oraz ok. 5 pkt. proc. względem Województwa Lubelskiego. Bardziej niekorzystne zmiany, zarówno w skali kraju, jak i Powiatu Puławskiego notowano w zakresie efektywności kosztowej, która w latach 2008-2010 rokrocznie wzrastała. Jednocześnie wskaźnik ten obliczony dla powiatu przewyższał poziom wojewódzki i krajowy. Największe różnice odnotowano w 2010r., w którym przeciętnie na jednego uczestnika programów doprowadzonego do zatrudnienia przeznaczono środki w wysokości ok. 18,4 tys. zł, tj. o ok. 5,5 tys. zł więcej niż przeciętnie w Polsce oraz o niespełna 3 tys. więcej względem kosztu zrealizowanego w Województwie Lubelskim.

Przełomem był rok 2011, w którym zaobserwowano znaczną zmianę w skali Powiatu Puławskiego w zakresie obydwu badanych mierników. Od 2011r. stopa ponownego zatrudnienia w powiecie wzrastała szybciej względem łagodnego wzrostu notowanego w województwie oraz kraju. W efekcie w 2011r. wskaźnik ponownego zatrudnienia w Powiecie Puławskim nieznacznie przewyższył poziom dla Polski (o 1,6 pkt. proc.) i Województwa Lubelskiego (o 1,1 pkt. proc.). W roku kolejnym różnice te osiągnęły większą skalę tj. 19,1 pkt. proc. względem stopy wojewódzkiej oraz 22,2 pkt. proc. względem wskaźnika dla kraju, zaś efektywność zatrudnieniowa ukształtowała się w Powiecie Puławskim na bardzo wysokim poziomie 83,1%. Jednocześnie w 2011r. nastąpił znaczny spadek kosztu ponownego zatrudnienia (w Powiecie Puławskim o 7,2 tys. zł na osobę względem roku poprzedniego, w Województwie Lubelskim – o 6,3 tys. zł, natomiast w kraju – o 3,9 tys. zł na osobę). W 2012r. odnotowano wzrost efektywności kosztowej – najłagodniejszy w Powiecie Puławskim (o niespełna 1 tys. zł), dzięki czemu poziom dla powiatu, województwa i kraju wyrównały się przeciętnie do wartości ok. 11 tys. zł na osobę zatrudnioną.

Warto podkreślić, że powyższe zmiany nastąpiły w wyniku polityki prowadzonej przez Powiatowy Urząd Pracy w Puławach. Wymagalność zatrudnienia po realizowanych programach – w szczególności po stażach i szkoleniach – w największym stopniu wpłynęła na osiągnięty w 2012r. poziom efektywności zatrudnieniowej. Wg autorów publikacji *Metody i narzędzia badania efektywności aktywnej polityki rynku pracy*:

„Taki sposób postępowania stawia w korzystniejszej sytuacji bezrobotnych uczestniczących w programach, po których zagwarantowane jest zatrudnienie, w stosunku do bezrobotnych objętych innymi formami wsparcia bez takiej gwarancji. Stosując takie podejście, urzędy pracy chcą zwiększyć racjonalność wydatkowania funduszy publicznych na walkę z bezrobociem. Należy ocenić to pozytywnie, szczególnie w kontekście deficytu finansów publicznych. Z punktu widzenia ewaluacji prowadzi to jednak do powstania efektu selekcji i zaciemnienia rzeczywistych efektów podejmowanych działań aktywizacyjnych. Zawyżane są efekty brutto i netto tych programów, po których zatrudnienie jest pewne. W tym miejscu trzeba podkreślić, że uczestnictwo w aktywnych programach ma zwiększać szanse na zatrudnienie na konkurencyjnym rynku pracy, czyli na takim, na którym podjęcie pracy po programie nie będzie wymuszane przepisami i dotowane środkami publicznymi.”⁸

TABELA 5. EFEKTYWNOŚĆ AKTYWNYCH FORM REALIZOWANYCH PRZEC POWIATOWY URZĄD PRACY W PUŁAWACH NA TLE WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO W 2012 ROKU.

Wyszczególnienie	Województwo Lubelskie	Powiat Lubartowski	Powiat Puławski	Powiat Zamojski (grodzki i ziemski)
POZYCJA w województwie lubelskim ze względu na osiągniętą efektywność zatrudnieniową	-	1	2	21
Stopa bezrobocia (wg stanu na koniec grudnia 2012r.)	14,1%	17,2%	11,7%	16,1%/ 16,2%
Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w powiecie (wg stanu na koniec grudnia 2012r.)	-	6 218	5 841	12 033
Liczba osób, które rozpoczęły udział w aktywnych formach	23 009	856	658	2 456
Liczba osób, które zakończyły udział w aktywnych formach	20 753	805	545	2 229
Liczba osób, które w trakcie lub po zakończeniu udziału w aktywnych formach podjęły pracę	13 276	679	453	1 215
Wydatki na aktywne formy / Udział wydatków na aktywne formy w powiecie w wydatkach ogółem w woj.	145 970,8 tys. zł/ 100,0%	6 105,3 tys. zł/ 3,4%	5 435,9 tys. zł/ 3,0%	13 661,6 tys. zł/ 7,6%
Efektywność zatrudnieniowa	64,0%	84,3%	83,1%	54,5%
Koszt uczestnictwa	6 344,07 zł	7 132,36 zł	8 261,25 zł	5 562,54 zł
Koszt ponownego zatrudnienia	10 995,09 zł	8 991,61 zł	11 999,78 zł	11 244,12 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji MPiPS – jak w Tabeli 2 oraz statystyki wojewódzkiej WUP w Lublinie.

W Tabeli 5 zestawiono wyniki osiągnięte w 2012r. przez Powiatowy Urząd Pracy w Puławach na tle dwóch innych powiatów województwa lubelskiego – charakteryzujących się najwyższą i najniższą efektywnością zatrudnieniową.

⁸ M. Maksim, Z. Wiśniewski (red.), *op.cit.*, s. 44.

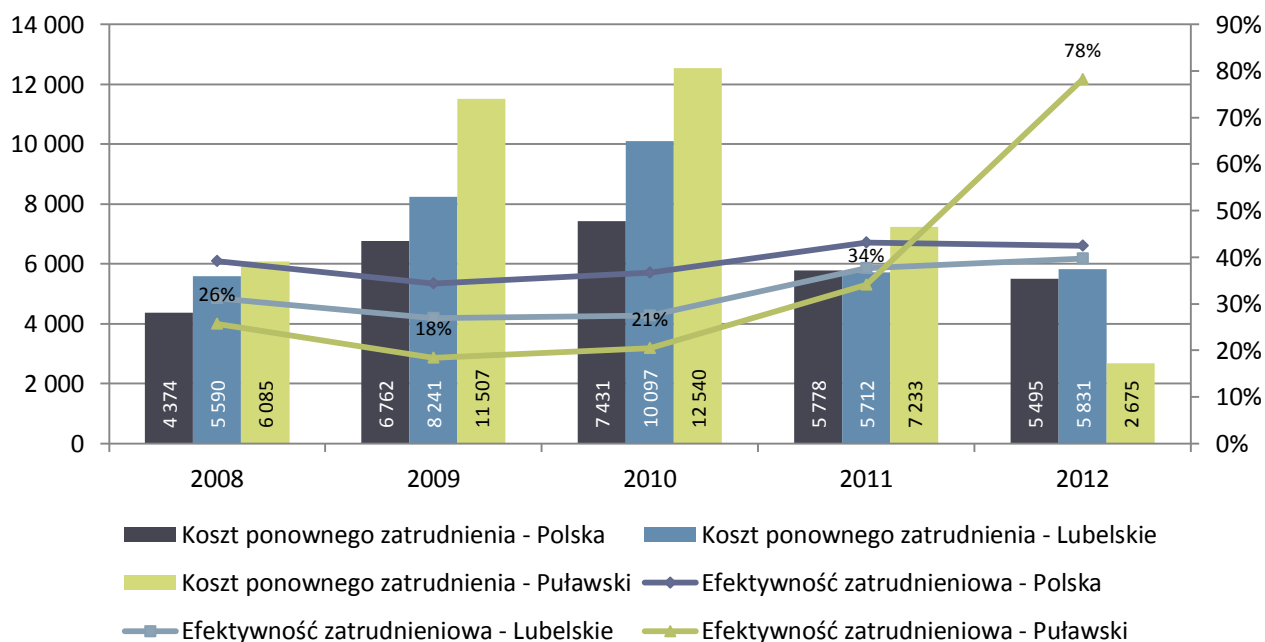
4. ZAŁĄCZNIKI

TABELA 6. EFEKTYWNOŚĆ SZKOLEŃ REALIZOWANYCH PRZEC POWIATOWY URZĄD PRACY W PUŁAWACH W LATACH 2008-2012.

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012
Wydatki na szkolenia (tys. zł)	541,6	678,9	1 103,5	332,7	278,2
Liczba osób, które rozpoczęły udział w szkoleniach	359	342	439	136	133
Liczba osób, które zakończyły udział w szkoleniach	346	321	430	135	133
Liczba osób, które podjęły pracę w trakcie lub po zakończeniu udziału w szkoleniu	89	59	88	46	104
Efektywność zatrudnieniowa (%)	25,7%	18,4%	20,5%	34,1%	78,2%
Koszt uczestnictwa w programie (zł/os.)	1 508,64 zł	1 985,09 zł	2 513,67 zł	2 446,32 zł	2 091,73 zł
Efektywność kosztowa (zł/os.)	6 085,39 zł	11 506,78 zł	12 539,77 zł	7 232,61 zł	2 675,00 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji MPiPS – jak w Tabeli 2.

WYKRES 6. EFEKTYWNOŚĆ SZKOLEŃ REALIZOWANYCH PRZEC POWIATOWY URZĄD PRACY W PUŁAWACH NA TŁE POLSKI I WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO W LATACH 2008-2012.

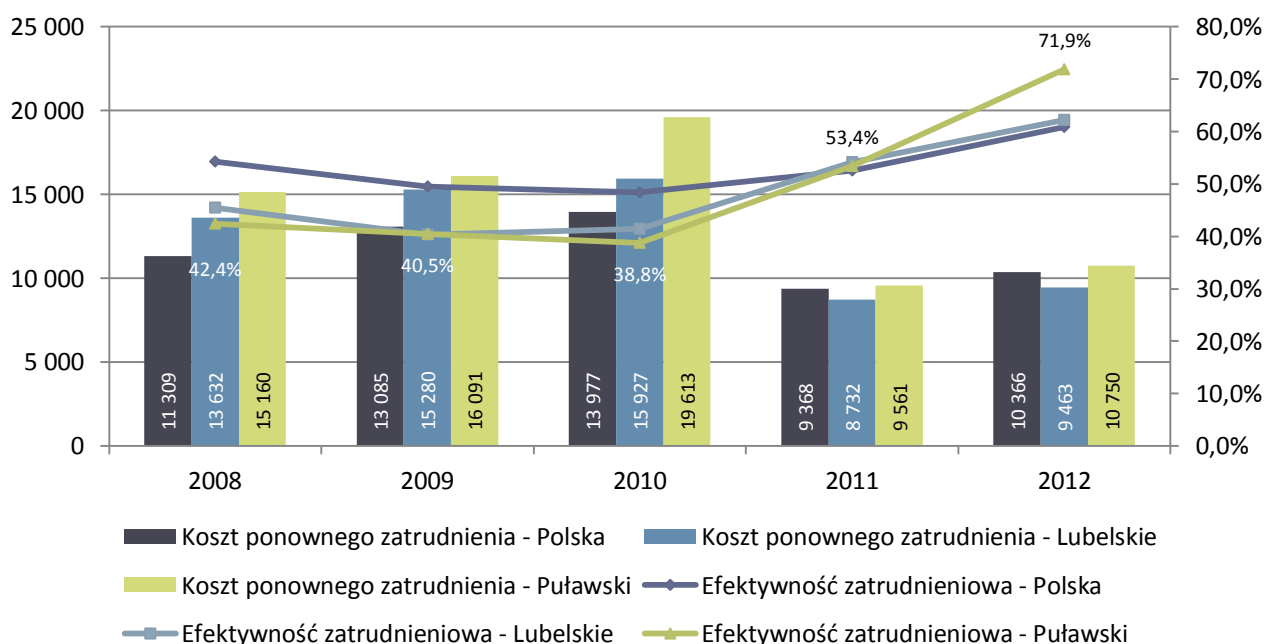
Źródło: jak w Tabeli 2.

TABELA 7. EFEKTYWNOŚĆ SZKOLEŃ REALIZOWANYCH PRZEC POWIATOWY URZĄD PRACY W PUŁAWACH NA TLE WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO W 2012 ROKU.

Wyszczególnienie	Województwo Lubelskie	Powiat Radzyński	Powiat Puławski	Powiat Hrubieszowski
POZYCJA w województwie lubelskim ze względu na osiągniętą efektywność zatrudnieniową	-	1	3	21
Stopa bezrobocia (wg stanu na koniec grudnia 2012r.)	14,1%	15,1%	11,7%	19,7%
Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w powiecie (wg stanu na koniec grudnia 2012r.)	-	3 967	5 841	5 795
Liczba osób, które rozpoczęły udział w aktywnych formach	3 134	21	133	127
Liczba osób, które zakończyły udział w aktywnych formach	3 085	21	133	127
Liczba osób, które w trakcie lub po zakończeniu udziału w aktywnych formach podjęły pracę	1 225	19	104	22
Wydatki na aktywne formy / Udział wydatków na aktywne formy w powiecie w wydatkach ogółem w woj.	7 142,7 tys. zł/ 100,0%	131,7 tys. zł/ 1,8%	278,2 tys. zł/ 3,9%	354,8 tys. zł/ 5,0%
Efektywność zatrudnieniowa	39,7%	90,5%	78,2%	17,3%
Koszt uczestnictwa	2 279,10 zł	6 271,43 zł	2 091,73 zł	2 793,70 zł
Koszt ponownego zatrudnienia	5 830,78 zł	6 931,58 zł	2 675,00 zł	16 127,27 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji MPiPS – jak w Tabeli 2 oraz statystyki wojewódzkiej WUP w Lublinie.

WYKRES 8. EFEKTYWNOŚĆ STAŻY REALIZOWANYCH PRZEC POWIATOWY URZĄD PRACY W PUŁAWACH NA TLE POLSKI I WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO W LATACH 2008-2012.

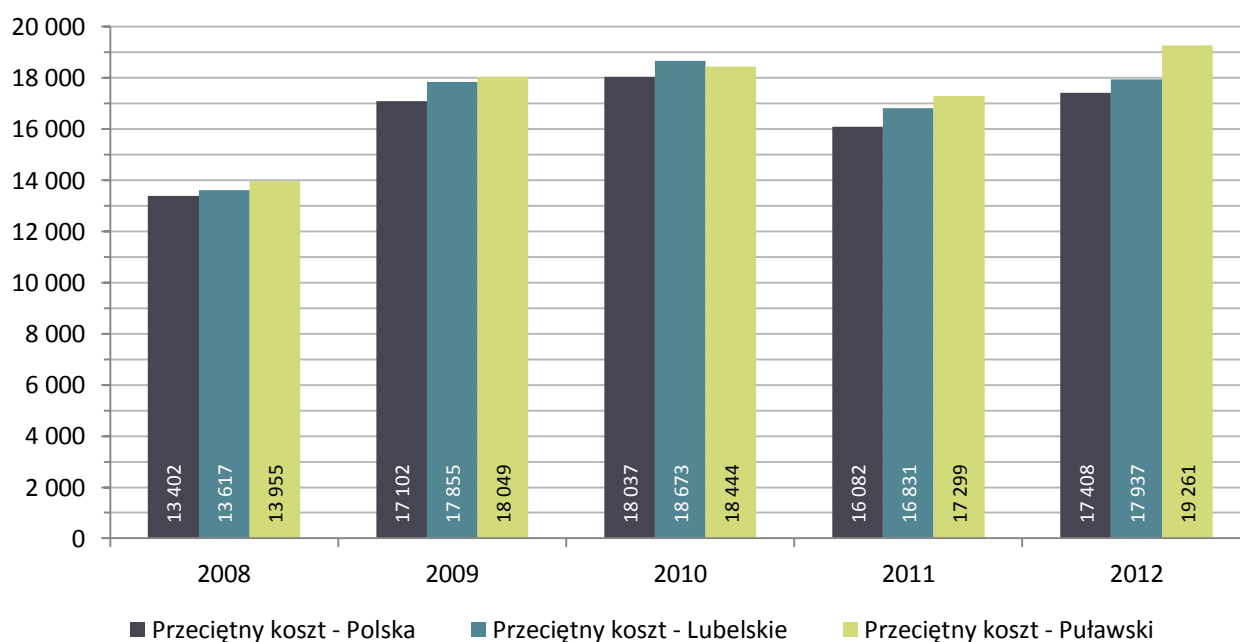
Źródło: jak w Tabeli 2.

TABELA 8. EFEKTYWNOŚĆ STAŻY REALIZOWANYCH PRZECZ POWIATOWY URZĄD PRACY W PUŁAWACH NA TŁE WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO W 2012 ROKU.

Wyszczególnienie	Województwo Lubelskie	Powiat Krasnowostawski	Powiat Puławski	Powiat Tomaszowski
POZYCJA w województwie lubelskim ze względu na osiągniętą efektywność zatrudnieniową	-	1	7	21
Stopa bezrobocia (wg stanu na koniec grudnia 2012r.)	14,1%	16,3%	11,7%	15,4%
Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w powiecie (wg stanu na koniec grudnia 2012r.)	-	4 907	5 841	6 036
Liczba osób, które rozpoczęły udział w aktywnych formach	12 510	488	335	337
Liczba osób, które zakończyły udział w aktywnych formach	10 419	413	221	221
Liczba osób, które w trakcie lub po zakończeniu udziału w aktywnych formach podjęły pracę	6 481	342	159	96
Wydatki na aktywne formy / Udział wydatków na aktywne formy w powiecie w wydatkach ogółem w woj.	61 328,3 tys. zł/ 100,0%	2 506,8 tys. zł/ 4,1%	1 709,2 tys. zł/ 2,8%	1 618,7 tys. zł/ 2,6%
Efektywność zatrudnieniowa	62,2%	82,8%	71,9%	43,4%
Koszt uczestnictwa	4 902,34 zł	5 136,89 zł	5 102,09 zł	4 803,26 zł
Koszt ponownego zatrudnienia	9 462,78 zł	7 329,82 zł	10 749,69 zł	16 861,46 zł

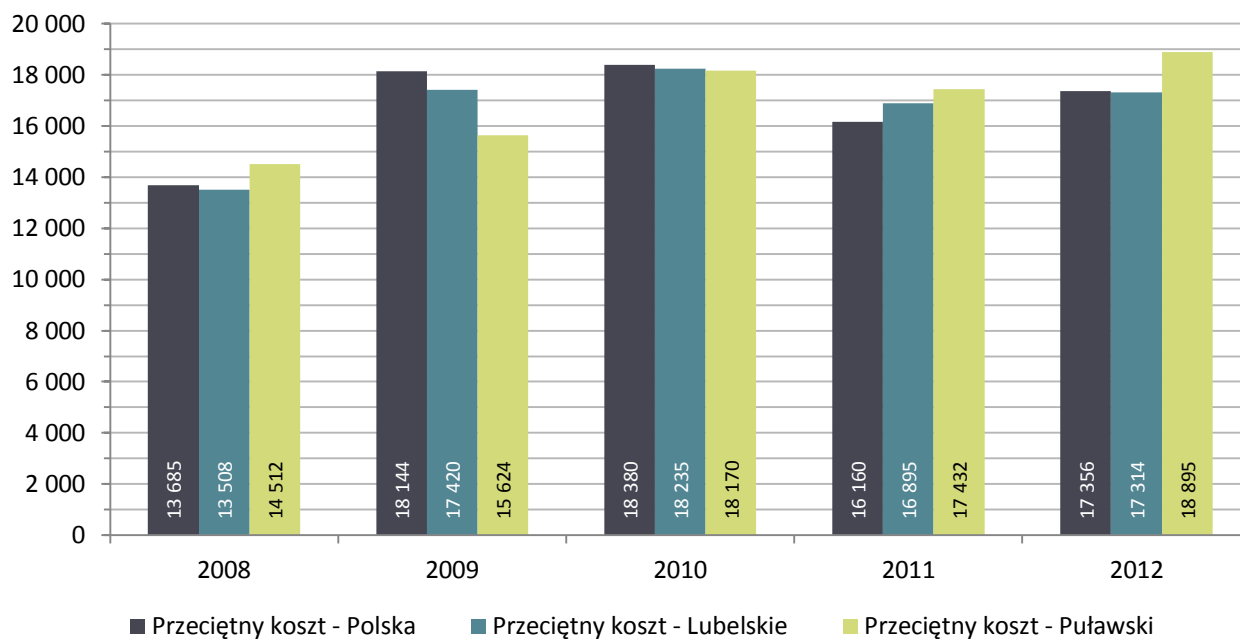
Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji MPiPS – jak w Tabeli 2 oraz statystyki wojewódzkiej WUP w Lublinie.

WYKRES 9. PRZECIĘTNY KOSZT DOTACJI NA ROZPOCZĘCIE DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ UDZIELONYCH PRZECZ POWIATOWY URZĄD PRACY W PUŁAWACH NA TŁE POLSKI I WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO W LATACH 2008-2012.

Źródło: jak w Tabeli 2.

WYKRES 10. PRZECIĘTNA WYSOKOŚĆ REFUNDACJI KOSZTÓW WYPOSAŻENIA LUB DOPOSAŻENIA STANOWISKA PRACY UDZIELONYCH PRZEZ POWIATOWY URZĄD PRACY W PUŁAWACH NA TLE POLSKI I WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO W LATACH 2008-2012.

Źródło: jak w Tabeli 2.

SPIS TABEL

Tabela 1. Limity przyznanych środków Funduszu Pracy oraz wydatki Powiatowego Urzędu Pracy w Puławach w latach 2008-2012 (w tys. zł).	3
Tabela 2. Wydatki Powiatowego Urzędu Pracy w Puławach przeznaczone na realizację aktywnych form w latach 2008-2012 (w tys. zł).	4
Tabela 3. Uczestnicy aktywnych form realizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Puławach w latach 2008-2012... ..	6
Tabela 4. Efektywność aktywnych form realizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Puławach w latach 2008-2012.	10
Tabela 5. Efektywność aktywnych form realizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Puławach na tle Województwa Lubelskiego w 2012 roku.	13
Tabela 6. Efektywność szkoleń realizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Puławach w latach 2008-2012.	14
Tabela 7. Efektywność szkoleń realizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Puławach na tle Województwa Lubelskiego w 2012 roku.	15
Tabela 8. Efektywność staży realizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Puławach na tle Województwa Lubelskiego w 2012 roku.	16

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Struktura wydatków Powiatowego Urzędu Pracy w Puławach przeznaczonych na realizację aktywnych form na tle Polski i Województwa Lubelskiego w 2012 roku.	5
Wykres 3. Struktura płci uczestników aktywnych form realizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Puławach w latach 2008-2012.	7
Wykres 4. Struktura płci uczestników aktywnych form realizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Puławach w latach 2008-2012.	7
Wykres 2. Struktura uczestników aktywnych form realizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Puławach na tle Polski i Województwa Lubelskiego w 2012 roku.	8
Wykres 5. Efektywność aktywnych form realizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Puławach na tle Polski i Województwa Lubelskiego w latach 2008-2012.	12
Wykres 6. Efektywność szkoleń realizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Puławach na tle Polski i Województwa Lubelskiego w latach 2008-2012.	14
Wykres 8. Efektywność staży realizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Puławach na tle Polski i Województwa Lubelskiego w latach 2008-2012.	15
Wykres 9. Przeciętny koszt dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej udzielonych przez Powiatowy Urząd Pracy w Puławach na tle Polski i Województwa Lubelskiego w latach 2008-2012.	16
Wykres 10. Przeciętna wysokość refundacji kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy udzielonych przez Powiatowy Urząd Pracy w Puławach na tle Polski i Województwa Lubelskiego w latach 2008-2012.	17